

УДК 330.322

Гуткевич С. О.,

*д.е.н., професор, зав. кафедри міжнародної економіки,
Національний університет харчових технологій, м. Київ*

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Дано аналіз проектів розвитку аграрного сектору економіки. Головні цілі інвестиційних проектів повинні сприяти активізації інвестиційної діяльності в країні, тому що дані проекти мають національне і галузеве значення. Системні проекти спрямовані на проведення реформ в економіці країни, мають велике значення для економіки країни. Галузеві проекти й повинні сприяти проведенню економічних перетворень в окремих галузях та на підприємствах. Пропонується моделювання процесу інвестування аграрного сектору.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний процес, пріоритетні напрями, реформування, аграрний сектор, моделювання, розвиток.

ИНВЕСТИЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ АГРАРНОГО СЕКТОРА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ

Гуткевич С. А.

Дан анализ проектного развития аграрного сектора экономики. Основные цели проектов должны способствовать активизации инвестиционной деятельности в стране, так как данные проекты имеют национальное и отраслевое значение. Системные проекты направлены на проведение реформ в экономике страны, имеют большое значение для экономики страны. Отраслевые проекты и должны способствовать проведению экономических преобразований в отдельных отраслях и на предприятиях. Предлагается моделирование процесса инвестирования аграрного сектора.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный процесс, приоритетные направления, реформирование, аграрный сектор, моделирование, развитие.

INVESTMENT DEVELOPMENT OF AGRARIAN SECTOR IN MODERN CONDITIONS OF ECONOMIC DEVELOPMENT

Gutkevych S.

The concepts of project development of agrarian sector are concerned. Main project goals are important for brunch and country. These goals should active investment activity in the state. Systems projects are directed on the reformation in economy of the country. Brunch projects are

to contribute the economic changes in brunches and enterprises. We suggest modeling the process of agrarian sector investment development. In modern conditions of economic development is an important issue stimulate investment for the development of industries. Implementation of the new concept of investment policy is due to the radicalization of economic decision-making system in the largest social tension and the need for quick economic return on investment. Research of the investment process showed that the economy development is based on the systemic and sectorial targeted investment projects.

Keywords: investment, investment process, prioritize directions, agrarian sector, modeling, development.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку економіки важливим є питання активізації інвестиційної діяльності для розвитку галузей економіки. Реалізація нової концепції інвестиційної політики обумовлено системою радикалізації господарських рішень у сфері найбільшої соціальної напруженості і необхідності швидкої економічної віддачі інвестицій. Дослідження інвестиційного процесу показало, що розвиток економіки здійснюється на основі системних і галузевих цільових інвестиційних проєктів.

Аналіз досліджень та публікацій. Питаннями розвитку економіки на макро- і мікрорівнях, включаючи питання інвестиційного розвитку займається багато вчених. В аграрному секторі це є об'єктом досліджень академіка Саблука П. Т. [4], професорів Коденської М. Ю. [1], Корінька М. Д. [2], Пріб К. А. [5] та інших. Як показав аналіз, в наукових дослідженнях недостатньо повно розглядаються організації інвестиційного розвитку в галузях економіки.

Мета статті полягає в тому, щоб показати організацію інвестиційного процесу на основі моделювання інвестиційного розвитку аграрного сектору економіки.

Основні результати дослідження. Інвестиційні проєкти мають різні цілі та напрями. Системні проєкти пов'язані з проведенням економічних реформ в економіці країни, у тому числі на реформування державного сектора, структурні зміни в галузях і секторах економіки.

Проєкти галузевого або цільового напрямку сприяють розвитку окремих галузей або їх секторів. Аналіз показав, що системні проєкти можна розглядати як інвестиційні програми країни. Вони характеризуються як масштабні, довгострокові, комплексні і направлені на реформування економіки в цілому та визначають розвиток галузей. Дані проєкти мають загальнодержавний, національний масштаб і відповідно фінансуються Світовим банком і спрямовані на:

- реформування правової бази;
- реформи фінансового сектора;
- проведення ключових економічних реформ в аграрному секторі;
- земельну реформу та інші.

Інвестиційні галузеві цільові проекти конкретизують системні проекти на регіональному рівні за галузевим принципом. Вони розробляються з урахуванням загальної соціально-економічної ситуації в регіоні, що дозволяє визначити орієнтири і пріоритети для інвестиційного процесу, включаючи і аграрний сектор економіки. Аналіз інвестиційного процесу у аграрному секторі показує його залежність від багатьох зовнішніх чинників, що негативно впливають на його розвиток.

На сучасному етапі розвитку держава не має можливості істотно підтримати товаровиробників. В той же час, як показав аналіз, відсутність еквівалентного обміну продукції сільського господарства і промисловості зумовило порушення вимог економічних законів, в першу чергу закону вартості. Внаслідок цього виникла невідповідність суспільно необхідних витрат праці і цін на продукцію промисловості і сільського господарства, порушилися міжгалузеві господарські зв'язки, також недостатньо матеріально-технічне постачання аграрного середовища, збільшився рівень ризику галузі, що позначилося на її інвестиційній привабливості та пріоритетності.

Показники аналізу зовнішніх факторів, які впливають на інвестиційний процес: інфляція, порушення господарських зв'язків, фінансово-кредитні відносини, скорочення надходження інвестицій та інші зумовило в аграрній галузі кризу інвестиційного процесу. Тому для забезпечення стабілізації ситуації в агропромисловому комплексі необхідно на основі інвестиційної привабливості та пріоритетності істотно змінити державну економічну програму розвитку регіонів країни. За даними дослідження, з урахуванням світової економічної практики і національної специфіки організації аграрного сектора економіки пропонується теоретична модель основ розвитку аграрного сектора економіки (рис. 1), яка передбачує зміну стану об'єкта по етапах розвитку.

Реформування аграрної сфери як перший етап припускає необхідність вдосконалення внутрішньогосподарських економічних відносин в аграрних підприємствах і розвиток індивідуальних форм господарювання.

В аграрній сфері реформування повинно ґрунтуватися на таких напрямках, як наявність господаря – власника, створення сприятливих економічних умов на ринку, активізація внутрішніх резервів для підвищення ефективності виробництва.

Це дозволяє забезпечити на основі державних гарантій захисту і підтримки всіх виробничих структур господарювання, вільне кооперування праці і капіталу та створення на цій основі різних типів підприємств і різноманітних форм господарювання. Реформаційні процеси будуть сприяти пошуку і визначенню власника-аграрія та побудови навколо нього системи економічних відносин, в тому числі формування інвестиційного капіталу.

На другому етапі необхідно створення єдиних економічних умов і правил для всіх об'єктів і суб'єктів діяльності. Це важливий елемент сфери розвитку, що сприяє побудові системи економічних відносин навколо власника.

Внаслідок обмеженості інвестиційних ресурсів одним з основних завдань держави є визначення пріоритетних об'єктів інвестування. Для підвищення інвестиційної привабливості в окремих регіонах на основі єдиних для них економічних правил можливе створення спеціальних вільних економічних зон і територій пріоритетного розвитку. Причини низької ефективності вільних економічних зон і територій пріоритетного розвитку пов'язані із нестабільністю законодавства, недостатнім рівнем розвитку інфраструктури (транспорт, телекомунікацій), поширення практики "зловживання пільгами". Так як, зареєстровані в вільних економічних зонах підприємства можуть безмитно ввозити продукцію і здійснювати незначний, переважно, завершальний етап виробництва товарів, що сприяє можливій частковій або повній монополізації окремих ринків.

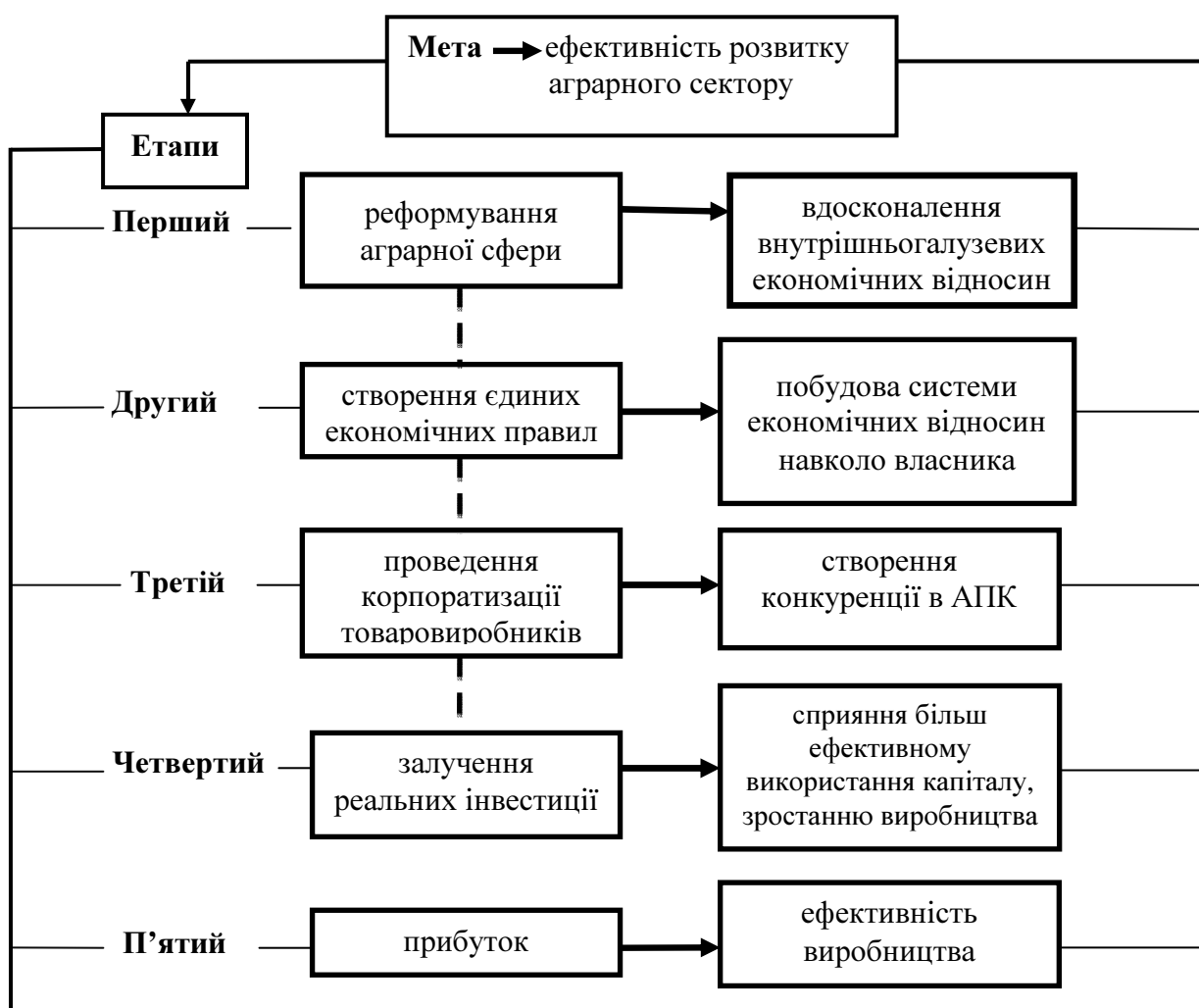

Рис. 1. Моделювання процесу інвестиційного розвитку аграрного сектору

Світовий досвід розвитку економіки показує, що держава впливає на неї за допомогою економічних важелів, які передбачають:

–формування правової основи економічної інвестиційної діяльності;

–забезпечення конкуренції як умови економічного прогресу для розвитку національної економіки;

–перерозподіл стабільності на макрорівні, тобто згладжування або усунення економічних коливань.

В сучасних умовах держава, істотно впливає на розвиток галузей економіки і виконує свою основну функцію: захищає ринок від монополізму переробних, постачальницьких, торгових галузей, що мають більше прав і можливостей лідерства на ринку.

Створення єдиних економічних правил для підприємств і агропромислового комплексу буде сприяти і відповідати принципу більш рівномірного розподілу економічних результатів в системі: виробництво - зберігання - закупівля - переробка - реалізація, поставивши всіх суб'єктів в однакові умови. Стратегічні економічні рішення у здійсненні аграрної реформи передбачають вирішення таких питань, як розробка механізму ринку власності, включаючи ринок земель, визначивши роль і значення сільськогосподарських товаровиробників в акціонуванні підприємств агропромислового комплексу; підтримку державою сільських виробників продукції.

Процес становлення приватного сектору має такі передумови, як:

–по-перше, наявність суб'єктів приватного підприємництва, для ефективного використання його переваг та можливостей;

–по-друге, створення в суспільстві відповідного політичного і соціально - психологічного клімату;

–по-третє, активність нації і надання державою найбільшого сприяння становленню приватної власності;

–по-четверте, вдосконалення правових основ для ефективного виконання функції забезпечення і дотримання всіма державними установами для захисту інтересів власників.

Третій етап є найбільш відповідальним і складним, так як враховує основні положення попередніх двох етапів. Це можливе створення професійних об'єднань товаровиробників, що передбачають координацію та інтеграцію діяльності в системі виробництво - переробка - реалізація сільськогосподарської продукції. Якщо виробниче об'єднання є однією з форм організації та управління виробництвом, то професійне об'єднання товаровиробників – це спеціалізоване виробництво, що включає і переробку продукції до отримання товару і його реалізацію.

Єдиний ринковий комплекс охоплює сільськогосподарські, закупівельні, переробні, обслуговуючі, постачальницькі, торгуючі організації на мікро- і макрорівнях, а всі члени об'єднання зберігають повну юридичну і господарську самостійність. Створення професійних об'єднань товаровиробників – це процес корпоратизації, оскільки об'єднання припускає корпоративні інтереси: відокремлені, вузькогрупові, галузеві. Підприємства агропромислового комплексу можуть бути перетворені в корпоративні форми господарювання, у тому числі кооперативні або орендні підприємства. У створення даних

підприємств-об'єктів був вкладений певний капітал і його слід більш ефективно використовувати.

Корпоративна форма господарювання в аграрному секторі передбачає створення кооперативів сільгоспвиробників, який може забезпечувати сільгоспвиробників – учасників кооперативу послугами, необхідними для їхньої діяльності – це:

- постачання засобів виробництва для учасників кооперативів;
- послуги по механізації, тобто спільне використання техніки, придбаної і наданої в оренду;
- переробка та реалізація виробленої продукції учасниками кооперативу і реалізація їхньої продукції;
- збут і реалізація – продаж продукції учасників на вигідних умовах.

Підприємства агропромислового комплексу можуть мати кооперативні форми господарювання, у тому числі, кооперативи чи орендні підприємства. У створенні даних підприємств, як об'єктів, вкладений капітал і його варто більш ефективно використовувати.

Нормальний розвиток виробництва визначається ефективністю розширення відтворення капіталу, пов'язаних з фізичним зносом чи моральним старінням засобів виробництва.

Досвід закордонних і вітчизняних інвесторів показав, що вкладання засобів у реальні об'єкти інвестування забезпечують інфляційний захист інвестицій.

Підприємницька діяльність спрямована на одержання інвестором запланованих доходів, то для нього важливою буде не тільки економічна ефективність, але й фінансова заможність реципієнта. Сучасне підприємництво потребує знання усіх фінансово-економічних сторін процесу інвестування. Створення професійних об'єднань товаровиробників пов'язано з плануванням інвестиційної діяльності. Усі учасники інвестиційного процесу зацікавлені в ефективності проекту, його реальності, тому складається бізнес-план як основа інвестиційного проекту, розглядаються інвестиційний проект і програма, у яку він входить, а також питання його експлуатації.

На четвертому етапі розвитку аграрного сектору обґрунтовуються питання форми інвестицій і інвестиційних проектів, що залежать від типу інвестора. /Тип інвестора – це фінансово-кредитні підприємства/. Виходячи з того, що відповідно до форм інвестицій і типів інвесторів інвестиційні проекти класифікують як реальні і фінансові, підприємства, як об'єкти інвестування потребують реальних інвестиційних проектів та інвестицій.

Інтенсивне інвестування сприяє підвищенню якості використовуваного капіталу на основі реорганізації чи технічного переозброєння підприємства, підвищення рівня професіоналізму персоналу, створення нових робочих місць, ріст рівня оплати праці в період експлуатації проекту. Інтенсивний розвиток дозволяє отримувати додатковий прибуток при підвищенні якості використання інвестицій.

Збільшення обсягу капіталу повинно бути оптимізовано з урахуванням граничної ефективності інвестицій, тому що при розширенні обсягу інвестицій вводяться менш вигідні проекти.

П'ятий етап передбачає досягнення інвестором його основної мети: одержання прибутку. Розмір прибутку можна визначити як відсоток від інвестиційних витрат, що називають прибутковістю інвестицій або рівнем прибутковості.

Прибутковість інвестицій може бути різною в залежності від виду діяльності, розміру підприємства, чи інших факторів. Але існує загальна закономірність збільшення обсягу інвестицій. Гранична ефективність інвестицій залежить від рівня прибутковості, обсягу інвестицій і якості їхнього використання. Існує зворотній зв'язок: росте кількість вкладень, знижується прибутковість чи кількість одержуваних від якої-небудь діяльності доходів. Це пояснюється дією загального закону граничної продуктивності факторів виробництва, що знижується.

Будь-яке підприємство має можливості одержання переваг від інвестиційної діяльності, які будуть сприяти збільшенню прибутку. Дослідження розподілу або використання прибутку підприємства дозволяє виділити такі основні напрями, як плата відсотків за користування кредитом, плата за землю, податок на прибуток підприємства, пенсійне і соціальне страхування, оплата дивідендів, відрахування на збільшення власного капіталу, частина податків надходить у державний бюджет. Платежі в бюджет складають приблизно четверту частину отриманого прибутку. Розподіл чистого прибутку здійснюється по визначених статтях. Так як це прибуток після виплати платежів у бюджет, ця частина прибутку використовується на інвестиційні цілі, тобто на розвиток виробництва, галузі, регіону.

Регулювання виробництва й інвестиційної діяльності підприємств є однією з функцій фіскальної системи.

Держава, надаючи податкові пільги, може зробити більш пріоритетними і привабливими виробництво визначених видів виробництва, стимулюючи інноваційну діяльність підприємства.

Недостатньо, щоб вкладені інвестиції просто приносили прибуток, вони повинні бути найбільш ефективними. Очікуваний прибуток є орієнтиром інвестиційного процесу і свідчить про якість управління інвестиційним процесом.

Висновки. На сучасному етапі напрями державної інвестиційної політики можуть змінюватися в залежності від економічної ситуації в країні. Для розвитку інвестиційної діяльності необхідна чітка інвестиційна політика держави, яка включає розробку законодавства стосовно правових, економічних і соціальних умов, дія через інструменти державного впливу на структуру і обсяги інвестицій, напрями їх використання, джерела надходжень. Необхідна державна політика, яка реально буде сприяти росту об'ємів фінансування аграрного сектору економіки.

1. Коденська М. Ю. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення конкурентоспроможного аграрно-промислового виробництва / М. Ю. Коденська // Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2013.
2. Корінько М. Д. Диверсифікація: теоретичні та методологічні основи: [монографія] / М. Д. Корінько. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007.
3. Модель розвитку галузей економіки України: [монографія] / За ред. С. О. Гуткевич. – К.: НТУУ «КПІ», 2011.
4. Саблук П. Т. Світове і регіональне виробництво аграрної продукції: [монографія] / П. Т. Саблук, Г. А. Калієв. – К.: ННЦ ІАЕ. – 2008.
5. Пріб К. А. Інвестиційна складова управління розвитком підприємства / К. А. Пріб // Інтелект XXI. – 2015. - № 1.